

ENERGIA KOLEKTIBOA

PIZTEKO

PERFORMANCE BAT

Aimar Arriola komisarioak eta Sands Murray-Wassink artistak gutun bidez ezagutu zuten elkar. 2020ko ekainetik 2021eko otsailera bitarte, bizipenak eta gogoetak trukatu zituzten, If I Can't Dance antolakundearen enkarguz –performancea aztertzen duen erakundea da, eta Amsterdamen dago; bertan bizi da Murray-Wassink–. Azaroan, aldiz, Bilbora etorri zen artista estatubatuarra, Arriola Azkuna Zentroan (AZ) egiten ari den ikerketa-proiektuaren harira. Beren ekitaldi publikoaren bezperan hitz egin genuen biek.

 DANELE SARRIUGARTE MOCHALES DANI BLANCO

Lehen aldiz elkartu zarete aurrez aurre, hainbat hilabetez elkarri kontuak kontatu eta gero. Zer moduz?

Sands Murray-Wassink: Espero bezain ondo. If I Can't Danceko zuzendari Frédérique Bergholtzek enkargua egin zidanean, hiru hautagai proposatu zizkidan. Bi ezagutzen nituen, eta ez nintzen oso ondo moldatzen haiekin; Aimarren izena bilatu nuen Googlen, eta ondo sentitu nintzen berehala. Gauza ezohikoa da niretzat, zeren artearen munduko queer gizonekin ez naiz ondo moldatu oro har. Ez dut esperientzia onik izan komisarioekin, ezta artistekin ere; ez naizela nahikoa maskulinoa iruditzen zaie beharbada, eta niri iruditzen zait haiek misoginoak direla... Harreman zailak izan dira. Aimarrekin, ordea, guztiz bestelakoa izan da. Ez dut alderik nabaritzen gutunen eta aurrez aurrekoaren artean.

Aimar Arriola: Hasieran, ni Amsterdamera joatea eta han zuzeneko ekitaldi

bat egitea zen asmoa, baina gero pandemia iritsi zen eta gutun-trukearen ideia sortu zen. Askoz emankorragoa izan da. Lehen hilabeteetan, norbaitekin hasi berri zarenean bezalakoa izan zen: atzera begiratzen dut eta nire buruari galdeztzen diot ea zergatik ari nintzen halako lotsarekin. Baina, bukaera aldera –epemuga bat geneukan, jakina–, elkarrizketan bete-betean sartuta geunden biok.

Elkarri opariak bidaltzera iritsi zarete.

A. A.: Egia esateko, Sandsek opari gehiago bidali dizkit niri, nik berari baino.

S. M-W.: Opariena gauza orokorra da nire lanean. Nahiago nuke, egia esan, nahi dudana jendeari nire lanak oparitzeagatik ordainduko balidate, bildumazale aberatsei saltzen ibili beharrean. Merkatua ez zait asko interesatzen, ez diot erabateko ezetz esaten, baina harreman gatazkatsua izan da beti, hainbat arrazoiengatik; besteak beste nire gor-

putza delako nire material nagusia, eta gorputza ez dago salgai.

Artista feministek eragina izan dute bion lanean, gaztetatik.

A. A.: Gutunetan Adelina Moya aipatu nuen, nire irakaslea izan zen Arte Ederren fakultatean, eta inspirazio handia izan zen niretzat. Garai hartan, curriculumean ez zegoen emakume artistatik, baina Moyak hutsune hori orekatzen zuen. Eta uste dut, besteak beste, esperientzia horren bidez konektatu genuela Sandsek eta biok.

S. M-W.: 19 urte nituela, Carolee Schneemann artista ezagutu nuen Pratt Institutuan (Brooklyn, New York), eta horrek erabat aldatu zidan ikuspegia. Gainerakoan, curriculumean ez zegoen arte feministaren historiari. Gradua bukatu gabe, Herbehereetara joan nintzenean egoitza batera, irakasle ia guztiak gizonak ziren, eta arte feminista aipatzen nuenean barre egiten zuten... Duela 20

urte, arte feminista edo queer artea aipatzen nuenean Holandan, irrigarria zela esaten zidaten; orain ikusi behar zenukete nola dagoen kontua, ez dago beste konturik. Aimar, zuk 44 urte dauzkazu eta nik 47, pixka bat zaharragoa naiz, baina zure hezkuntza nirearen antzekoa izango zen ziur aski: nik ez banu Carolee ezagutu, eta zuk ez bazenu zure irakasle horrekin topo egin...

A. A.: Internet aurreko garaietan egin genituen ikasketak bai zuk eta bai nik: jendearen bidez iristen zinen gauzetera, zoriz. Horregatik, prozesuen eta harremanen ideiarri buruz hitz egin dugu gutunetan. Bioi iruditzen zaigu bizitza erlazionala dela: jendearekin, materialekin eta abarrekin dituzun mendekotasunen arabera eraikitzen eta deseraikitzen duzu zure burua. Bagenekien, beraz, harreman berri bat eraikitzeko modu bat dela gutunak idaztea, eta, horretarako...

S. M-W.: Horretarako zabalik egon behar duzu. Bioi iruditzen zaigu zori-oreko ezusteko bat dela bi pertsona aurkeztea eta biak zabalik egotea horrelako ahalegin bati heltzeko.

A. A.: Sands oso eskuzabala izan zen gutun-trukearen hasiera-hasieratik. Iruditzen zitzaidan ni ez nengoela maila berean.

S. M-W.: Ba niri pareko samarra iruditzen zitzaidan.

A. A.: Euskaldunon eran, eutsiagoa naiz. Saiatzen nintzen guztia egokitu zedin forma jakin batean. Zuk, berriz, gutunak sartzen zenituen gutunen barruan, eranskinak gehitzen zenituen... Hobeto konpontzen zara oparotasunean ni baino.

S. M-W.: Oso bakarrik egon naiz luza-roan, marjinala izan naiz. 25 urte daramat nire senarrarekin, eta biok bakarrik egon gara tarte horretan guztian. Beraz, arteari buruz elkarrizketa bat eduki dezakedala iruditzen zaidan norbaitekin topo egiten dudanean, eztanda egiten dut, hain nago gosetuta! Gu biok gure harremanaren hasieran gaude oraindik, baina oso gogotsu nago.

Gutun-trukea amaitu ostean, Aimar, AZn egiten ari zaren proiektura gonbidatu zenuen Sands.

A. A.: Gutun-trukea bukatu beharra zegoen. Baina iruditzen zitzaidan hari solte ugari geratu zirela, eta horrela sortu zen gonbidapena, gai batzuei segida emateko asmoz. Jarraipen moduko bat izan zen, ez nuen hutsetik azaldu behar izan zer interesatzen zitzaidan. Gutun-

“Bertakoa naiz, baina urte asko egon naiz kanpoan bizitzen, eta proiektu publiko honek aukera eskaintzen zidan kideen komunitate bat sortzeko”

AIMAR ARRIOLA

trukean, formari buruzko auzi batzuk agertu ziren modu xumean, edukiaren eta formaren arteko dikotomia gainditzeko nahi bat. Bestalde, hemengo ikerketa-proiektuan queer desiraren eta formaren arteko gurutzaketa lantzen ari naiz, zabal esanda; beraz, interesgarria zen Sandsen praktika ekartzea halako testuinguru batera, Sandsek estetika formagabearen aukerak lantzen dituelako –forma irekiagoak, narrastasuna forma gisa...– eta gure testuinguruan formarekiko hurbilketa oso lotuta dagoelako eskultura modernoaren tradizio jakin batekin.

Adibide bat jartzeko, perfumeekin lan egiten du Sandsek, eta hori bada halako presentzia ez hain presente bat, ez baitu ikusmenaren eremua okupatzen. Elementu horiek guztiak ekarri nahi nituen.

Nolakoa izango da biharko performancea?

A. A.: Lehenik, hitzaldi moduko bat egingo dugu; Sandsekin batera egongo naiz, aurkeztu egingo dut eta hor egongo naiz badaezpada, ekarpenik behar badu-edo. Ondoren, ekintza bat egongo da, zuzenean margotuko du Sandsek. Interesgarria da, zeren ekitaldi osoari performance deitu diogu, ez "hitzaldia eta performancea".

Sands, maiz esan izan duzu ez daukazula formaziorik performancearen arloan, baina, horren ondorioz, performanceak izan behar lukeenari buruzko arauak ez zaituzte hainbeste hertsatzen. Ikuspegi askeago bat daukazu.

S. M-W.: Zuzenean margotzen arituko naiz bi orduz, lurrean, A4 neurriko paperetan. 1997an, *Artforum* aldizkarian agertu zen Shahzia Sikanderren irudi bat –erakusketa baten iragarkia–; oso ederra iruditu zitzaidan. Irudi hori birsortu nahi dut nire performancean. Zorua paperez beteta egongo da, eta hor ibiliko naiz margotzen. Zaldiak margotzen ditut normalean. Orain dela gutxi hasi naiz, 40 urterekin, ordura arte ez bainuen ausardiarik bildu horretarako. Zaldiak, jakina, askatasunarekin eta alderdi basatiarekin lotzen dira, baina genero-zuzenketarekin ere lotuta daude niretzat.

Haurra nintzela, esaten zidaten zaldiak eta adarbakarrak neskatoen gauzak zirela. Nire aitona psikoanalista freudiarra zen, eta nire gurasoak bultzatu zituen ni terapiara eramatera, zeren, hiru urte nituela, esan nien ez nintzela mutikoa, neskatoa baizik. Hala, terapiara bidali ninduten, mutikoa izaten ikas nezan; guztiz zentzugabea da, noski: zer da neskato baten haurtzarora, eta zer mutiko batena? Ezin da jakin. Baina bueno, beste garai batzuk ziren. Esperientzia

traumatikoa izan zen, eta gorroto dut hura gertatu izana, baina orain osatzen saiatzen ari naiz, eta nire lanaren puska handi bat iraganeko trauma eta zauriei heltzeko moduetan datza... Zaldiak margotzea traumari aurre egiteko modu eder bat da.

“Duela 20 urte, arte feminista edo queer artea aipatzen nuenean Holandan, irrigarria zela esaten zidaten; orain ikusi behar zenukete nola dagoen kontua, ez dago beste konturik”

SANDS MURRAY-WASSINK

Zer espektatiba daukazue?

S. M-W.: Oso gogotsu nago. Uste dut energia kolektiboa biltzea izango dela gakoa, eta horretan zerikusi handia dute ikus-entzuleek. Guztiok egongo gara elkarrekin espazio horretan, beraz talde-esperientzia bat izan behar luke, zentzurik onenean.

Bestalde, ezin du huts egin. Huts egitearen arte queerrari buruz idatzi izan du Jack Halberstamek, eta liburua irakurri ez dudan arren, guztiz identifikatua sentitzen naiz kontzeptuarekin. Ez baduzu heteroarauaren mailan bizi nahi, ez eta queer arauaren mailan ere, ezein normatibitatearen mailan egia esan,

ezerk ezin du huts egin.

A. A.: Energia kolektiboari buruz esan duzun horri heldu nahi diot. Pandemiaren justu aurretik hasi nintzen AZko proiektuarekin, eta galdetu zidaten ea prest egongo nintzatekeen hasierako planak aldatzeko eta gauzak online egiteko. Kontua da doktore-tesia bukatu berritan nengoela, hura izan zen bost urteko nire konfinamendua, eta gauzak aurrez aurre egin nahi nituen. Gauza gutxiago egin arren, edo beste modu batera, niretzat garrantzitsua zen aurrez aurre egotea. Bertakoa naiz, baina urte asko egon naiz kanpoan bizitzen, eta proiektu publiko honek aukera eskaintzen zidan kideen komunitate bat sortzeko, niri interesatzen zaizkidan gauzeekin kezkatzen den jendearekin egoteko. Ezinbestekoa iruditzen zitzaidan jendaurreko ekitaldiak egitea, eskala txiki izanda ere. Biharko ekitaldia beteta dago jada, 50 lagun inguru etorriko direla uste dut, eta nire espektatiba horixe da, nolabaiteko energia bat sortzea eta horrek irautea.

S. M-W.: Jendea da gakoa. Gizakiek egiten dute artea, gizakientzat. Artearen munduan sekulako arreta eskaintzen zaie objektuei, eta hori etsigarria iruditzen zait batzuetan, badirudi garrantzitsuagoak direla objektuak, horien atzeko pertsonak baino. Askok interesatzen zait artearen giza alderdia.

Horri dagokionez, askotan esan izan dut bost direla nire lan-materialak: harremanak, portaera, pentsamenduak, sentipenak eta emozioak. Gauza ikusezinak dira denak, baina hori da nire trebetasunen sorta. Artista gisa, tentuz zaintzen dut jendearekiko tratua, ez bakarrik artearen munduan, egunerokoan ere bai. Nahiago dut, abilezia gisa, nire portaerari erreparatu, margotzeari berri baino. ●

